

НЯКОИ НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ ПРЕДСТАВЯНЕТО НА СПРЕЖЕНИЕТО НА СИЛНИТЕ ГЛАГОЛИ В УЧЕБНИ ПОСОБИЯ ПО ТРИТЕ КОНТИНЕНТАЛНИ СКАНДИНАВСКИ ЕЗИКА. ЧАСТ I – ШВЕДСКИ ЕЗИК

Владимир Найденов

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме: Това е първата част от статия в две части, в която се обсъждат и сравняват начините, по които обикновено се описват силните глаголи и тяхното отношение към неправилните глаголи в учебните пособия по трите континентални скандинавски езика, предназначени за обучението на чужденци. В настоящата първа част се разглеждат учебни пособия по шведски език. Стига се до извода, че в тях въпреки известна вариация силните глаголи най-често повече или по-малко систематично се разграничават от неправилните и закономерностите в спрежението им се извеждат на преден план.

Ключови думи: силни глаголи, шведски, регулярност, дидактика

Abstract: This is the first part of a two-part article which discusses and contrasts the ways in which strong verbs are usually described in educational materials for the three Mainland Scandinavian languages as L2. The first part examines materials for Swedish. It demonstrates that in spite of a certain variation, Swedish strong verbs are generally distinguished more or less systematically from irregular ones and the regular patterns found in their conjugation are emphasised.

Keywords: strong verbs, Swedish, regularity, didactics

В наскоро представен доклад (Найденов, под печат) се опитам да докажа чрез количествени методи наличието на разлика в степента на регулярност и предсказуемост на спрежението на силните глаголи в трите континентални скандинавски езика датски, норвежки (писмената норма букмол) и шведски. Една от предпоставките за изследването беше наблюдението, че в учебните пособия по шведски език в по-голяма степен, отколкото в тези по другите два езика, се поставя акцент върху наличието на закономерности в редуването на гласните в спрежението на силните глаголи и съществуването на отгласни редици. Тази статия в две части има за цел да подкрепи това твърдение чрез обзор и кратки коментари на конкретни текстове. Бяха проучени разделите, посветени на силните и неправилните глаголи в редица учебни пособия (учебници и граматики, предназначени за чуждоезиково обучение на начинаещи) по трите скандинавски езика. За сравнение бяха разгледани и описанията на

съответните явления на шведската глаголна морфология в някои теоретични граматически изложения, които не са предназначени специално за чуждоезиково обучение.

Като цяло се установява, че в шведските учебни пособия за обучение на чужденци, включени в настоящия обзор (Енгбрант-Хейдер, Хинц, Волерт 1976; Холм, Нюлунд 1981; Хелстрьом 1994; Фаст, Канермарк 1996, 1997, 1998; Нюборг, Петершон, Холм 2001; Левю Шерер, Линдемалм 2007, 2015а, 2015б; Хеландер, Парада 2017), почти без изключения силните глаголи се представят – било в самите текстове на уроците, било в списъци в края на изданието – подредени според типа редуване на гласните, като отгласната редица обикновено също се представя в схематичен вид. В началото почти винаги се обръща внимание на трите най-големи групи, произхождащи от прагерманските класове I (с редуване *i – e – i*, напр. *skriva – skrev – skrivit* ‘пиша’¹), II (с редуване *y – ö – u* или *u – ö – u*, напр. *bryta – bröt – brutit* ‘чупя’ и *suga – sög – sugit* ‘смуча’, като двата подтипа често се представят отделно) и III (с редуване *i – a – u*, напр. *dricka – drack – druckit* ‘пия’). Обикновено по същия начин след тях се подреждат и примери за далеч по-малобройни групи като тази с редуване *ä – a – u* от прагерманския клас IV (напр. *bära – bar – burit* ‘нося’), *a – o – a* от прагерманския клас VI (*fara – for – farit* ‘пътувам, вървя’) и развили се по особен начин редки редувания като *a – ö – a* (*falla – föll – fallit* ‘падам’).

При това в шведските пособия силните глаголи (шв. *starka verb*), често наричани също така „глаголи от IV спрежение“, се различават повече или по-малко ясно от „неправилните глаголи“ (шв. *oregelbundna verb*), най-малкото като двата термина се използват отделно с подразбирането, че имат различни референти. Към неправилните обикновено се причисляват както глаголи с окончание в минало време, съдържащо дентална съгласна, които обаче имат също и промени в гласната и/или съгласната на корена (напр. *göra – gjorde – gjort* ‘правя’), така и глаголи, които нямат окончание в минало време, но разликите между основите им не се изчерпват с отгласно редуване (напр. *be – bad – bett* ‘моля’). Повечето автори посочват наличието на супин на *-it* като отличително свойство на „силните“, но не и на „неправилните“ глаголи (Нюборг, Петершон, Холм 2001: 1994; Фаст, Канермарк 1996: 72, Левю Шерер,

¹ За характеризирание на редуванията на гласните в парадигмата на силните глаголи в шведския език, както и в датски и в норвежки, е прието и по правило достатъчно да се привеждат инфинитивът, формата за минало време и формата, която участва в перифрастичните конструкции за перфектните времена в съчетание със спомагателен глагол (супин в шведски, минало причастие в датски и норвежки).

Линдемалм 2007: 228, 2015б: 39; Хеландер, Парада 2017: 6 – 7), като в пособията на Левю Шерер и Линдемалм първите дори са наречени не „силни глаголи“, а *it-verb* („глаголи на *-it*“). Холм и Нюлунд (1981: 94) обаче допускат и възможността глагол от IV спрежение, без да бъде „неправилен“, да има супин на *-tt*. Това може да се свърже с факта, че за тази учебна граматика е характерно сравнително тясното определение на „неправилните глаголи“ като слаби глаголи с редуване на гласните като *göra*.

Трябва да се признае, че в много от пособията „силните“ и „неправилните“ глаголи, макар и разграничавани, често все пак биват групирани заедно. Така например при Левю Шерер и Линдемалм (2015а, 2015б) и Фаст и Канермарк (1997: 43) и едните, и другите са включени в едно и също „IV спрежение“. И в Хелстрьом (1994: 105) силните и неправилни глаголи преди всичко са отграничени от останалите със забележката, че „силните и неправилните глаголи не приличат на глаголите от групи 1 – 3 (т.е. на правилните слаби глаголи – бел. В.Н.) ... например те често променят гласната си“². Въпреки това и този автор веднага след това представя най-често срещаните три отгласни класа, посочени по-горе, а после привежда примери за голям брой силни глаголи, подредени според типа редуване на гласната. Още по-ясно е разделението при Левю Шерер и Линдемалм (2015б: 39), където силните и неправилните глаголи са обозначени съответно като спрегателни класове 4а и 4б. За първия се казва само, че глаголите в него завършват на *-it* в супин и често променят гласната си, но единствено за втория като определяща характеристика е посочено, че „човек трябва да научи всички форми наизуст“. Понякога само силните глаголи се назовават „IV спрежение“, а неправилните не получават собствен „номер“ (Енгбрант-Хейдер, Хинц и Волерт 1976: 60, 68³). Съвсем изрично формулиране на разграничението откриваме в учебника на Фаст и Канермарк (1997: 43), където четем: „Силните глаголи имат отглас, тоест променят гласната си по определен модел. В минало време гласната се променя и няма окончание. (...) В супин гласната понякога се променя, а окончанието е *-it*. (...) Неправилните глаголи не следват

² Тук и навсякъде другаде цитатите са преведени от мен (В.Н.).

³ И в това издание обаче прави впечатление въвеждането на формите за минало време на силните и неправилните глаголи наведнъж, без посочени отгласни редици, на стр. 60 и отлагането на последните до раздела за перфект на стр. 68. Съществува вероятност подобно представяне да подтикне обучаваните да третират двата типа по един и същи начин, т.е. да ги усвояват единствено чрез механично заучаване.

регулярен модел за спрежение.“ На другия „полюс“, при Нюборг, Петершон и Холм (2001), двете категории на пръв поглед дори се сливат на стр. 72, където след представянето на спрежението на слабите глаголи само се добавя лаконично, че „някои глаголи са неправилни“ и „често нямат окончание“ в минало време. На стр. 93 обаче вече се подчертава съществуването на разделение между „силни“ и „неправилни“ глаголи, макар и без обяснения за неговата същност, както и без опит да се формулират правила за парадигмата на силните глаголи. Все пак от примерите личи, че става дума за познатата класификация. В по-късния раздел за образуване на супин на стр. 119 вече става ясно, че за „силните“ глаголи е специфично окончанието за супин *-it*.

Трудно е в конкретните морфологични образци да открием общи черти, обединяващи всички силни и всички неправилни глаголи. Затова изглежда вероятно групирането на двата типа под общата рубрика „IV спрежение“, както и включването им в общи списъци в края на много от пособията, да е резултат на допускането, че формите на силните глаголи поне отчасти ще бъдат заучавани наизуст⁴. Това би означавало, че те не следват регулярни модели в спрежението си. С други думи, вече цитираните твърдения на Левю Шерер и Линдемалм (2015б: 39) и на Фаст и Канермарк (1997: 43) за „неправилните глаголи“ биха важали и за силните. Въпреки това обаче авторите явно също така осъзнават, че не е уместно парадигмите на силните глаголи (или поне на голяма част от тях) да бъдат разглеждани и като изцяло непредсказуеми, и се стремят да изложат правила или схеми, позволяващи на учащия се да предвиди техните форми. Тази двойственост личи в учебната граматика на Хеландер и Парада (2017: 6 – 7), която започва изложението за силните глаголи с представянето на трите големи отгласни класа и с точно формулиране на правилата, определящи принадлежността към тях, след което обаче препраща към „списъка на трудни глаголи“ в края на пособието, където силните и неправилните глаголи са групирани заедно.

⁴ Склонността към подобен подход към усвояването на силните глаголи по принцип е силна при лица, които преди шведски език са изучавали английски, както е по правило случаят и със студентите по скандинавистика в СУ „Св. Климент Охридски“. В учебни пособия и граматически описания, посветени на английския език, всички глаголи с редувания на гласните обикновено се наричат „неправилни“, което е обосновано от факта, че предвидимостта на моделите им на спрежение наистина е далеч по-ниска, отколкото в шведски. Благодаря на д-р Иван Тенев за това, че насочи вниманието ми към значението на обучението по английски език в този контекст.

Може да се каже, че самото представяне на отгласна редица в повечето случаи представлява и косвено формулиране на правило за предвиждането на парадигмата. Така например ако сегашната основа на силен глагол съдържа гласната *и*, от това със сигурност може да се направи изводът, че останалите две форми ще съдържат съответно гласните *ö* и *и* и цялата парадигма може да бъде изведена съвсем регулярно; същият модел, произхождащ от този на прагерманския клас II, важи, макар и с някои изключения, и при коренова гласна *у* (Телеман и др. 2000: 567 – 568). Но като слабо място на повечето от разгледаните по-горе учебни пособия по шведски език като чужд трябва да се отбележи фактът, че те не формулират изрично правило, позволяващо да се предвиди и принадлежността на даден глагол към моделите рефлексии на прагерманските класове I и III, доколкото и двата имат една и съща гласна в сегашната си основа (с редувания *i – e – i* и *i – a – u*). В действителност разпределението между тези два класа също е напълно регулярно, защото сегашните им основи съдържат съответно дълга и кратка гласна /i/. Този факт по правило се посочва в теоретичните трудове по шведска граматика (Весен 1968: 81 – 83, Турел 1973: 108 – 110, Хултман 2003: 161 – 163 и Телеман и др. 2000: 566 – 571) и би бил полезен за начинаещите, изучаващи шведски. От разгледаните тук пособия обаче само в учебните граматики на Холм и Нюлунд (1981: 96) и Хеландер и Парада (2017: 6 – 7) е уточнен и този момент. Наистина във втората граматика двата типа основи са определени като съдържащи гласната *i*, следвана съответно от една или от две съгласни, но с оглед на фонологичните и правописни правила на шведския език това е почти изцяло еквивалентно на уточняване на количеството на предходната гласна.

По същия начин в списъците често фигурират без коментар и други модели с една и съща гласна в сегашната основа, но различен отглас – напр. *ä – a – u*, *ä – o – u* и *ä – å – ä* (Фаст, Канермарк 1996: 261). Тук е съвсем ясно, че се предоставя не правило, позволяващо предсказване на парадигмата, а по-скоро ограничаване на хипотетично възможните отгласни редувания. Несъмнено при обучението може да има полза и от такова ограничаване, както и от сведенията за окончанията на такива глаголи. Въпреки това наличието на непредвидимо свойство, каквото представлява гласната в основите за минало време и супин, означава, че на практика формите трябва да се учат наизуст и не може да се говори за „регулярен модел на спрежение“ в същия смисъл като при редицата *у – ö – и*.

Също така не е излишно да се отбележи, че ценността на дадено правило е правопрпорционална на броя на глаголите, чиято парадигма то обяснява, така че е спорно доколко е целесъобразно да се говори за „правила“, описващи отгласни класове с по един или дори два-три члена, особено ако са налице и изключения. Така единственият силен глагол с кратка гласна *a* в сегашната основа *falla* ‘падам’ е и единственият глагол с редуването *a – ö – a* (Телеман и др. 2000: 569), но за изучаващия езика формулирането на такова „правило“ надали би било от голяма полза. Все пак повечето разгледани пособия представят и такива отгласни редици сред силните, а не сред неправилните глаголи.

И самите термини „правилен“ и „неправилен“ (шв. *regelbunden* и *oregelbunden*), и вече цитираните формулировки в Шерер и Линдемалм (2015б: 39) и Фаст и Канермарк (1997: 43) подсказват, че разделението между правилни и неправилни глаголи би трябвало да отразява именно наличието или отсъствие на *правило* (шв. *regel*), позволяващо да се предскажат техните форми, вместо те да бъдат заучавани наизуст. При това няма причина при прилагането на този критерий да се абстрахираме от вокализацията. Към същото очакване насочва и употребата на тези термини в обучението по английски език, с който обикновено са предварително запознати изучаващите шведски език. Също така може да се отбележи, че при останалите три спрежения идентифицирането на спрежението е достатъчно за определяне на парадигмата и е естествено да се предположи, че същото ще важи и за „IV спрежение“. От изложеното по-горе личи, че отграничаването на „силните“ от „неправилните“ глаголи в повечето пособия отчасти отразява този принцип, но и в редица отношения се отклонява от него. Може да се очаква обаче, че употребата на термините ще отразява и шведската граматическа традиция, за която може да се съди от трудовете, които ще бъдат разгледани по-долу.

Констатираните досега тенденции в учебните пособия по шведски език като чужд в общи линии са сходни с начина, по който се представят силните глаголи в граматиката на шведския език, които не са предназначени за чуждоезиково обучение. Както може да се очаква, и в тях по правило понятията „силни глаголи“ и „неправилни глаголи“ се различават (Весен 1968: 81 – 83, Турел 1973: 108 – 110, Хултман 2003: 161 – 163 и Телеман и др. 2000: 566 – 571), а отгласните редувания са изложени с голямо внимание. Като свойства на силните глаголи се отбелязват преди всичко липсата на окончание в минало време и наличието на редуване на гласните. Весен и Хултман обаче добавят към тази „общогерманска“ дефиниция и

специфично за шведския език свойство, а именно наличието на супин с окончание на *-it*. Ако тази характеристика се разглежда като част от определението, то тя привидно изключва глаголите с основа на гласна и супин на *-tt* като *stå – stod – stått* ‘стоя’⁵. И Весен, и Хултман все пак споменават тези глаголи в разделите, посветени на силните глаголи, но при това ги наричат „неправилни“. Това определение е естествено с оглед не само на необичайното за силен глагол окончание *-tt*, което е общо за тях и за слабите глаголи с основа на гласна, но и на други нерегулярни особености като появата на непредвидима съгласна във формата за минало време. Единствено формулировката на Хултман като че ли оставя място за някакво съмнение относно класификацията им като силни – той отбелязва, че в съвременния шведски е най-естествено те да се разглеждат като неправилни, а „това, което ги обединява със силните глаголи, е липсата на суфикс за минало време“. Останалите теоретични граматикари безспорно причисляват тези глаголи към силните; при Телеман и др. (2000: 570) те са съвсем изрично наречени „силни глаголи с основа, завършваща на гласна“. Както видяхме, именно концепцията за „силни глаголи“ (или „IV спрежение“), включваща наличието на супин на *-it*, е отразена в голяма част от разгледаните по-горе учебни пособия по шведски език като чужд. При това в тях глаголите като *stå* вече не само са наречени „неправилни“, а и са изключени от групата на силните, така че двете категории са представени като несъвместими помежду си – може би в интерес на опростяването за педагогически цели.

Що се отнася до делението между „правилни“ и „неправилни“ глаголи, може да се каже, че сред изброените трудове то се проявява по най-очевиден и недвусмислен начин в този на Весен (1968). Съвсем ясно е, че за автора тези термини отразяват противопоставянето между регулярна предвидимост и механично запаметяване, и това противопоставяне е определящо за последователността на изложението за силните глаголи. Съответният раздел започва с обособяване само на членовете на трите големи отгласни класа (*i – e – i, y/u – ö – u, i – a – u*), а единствено по-малочислените групи, били те с промяна на гласната (*bära – bar – burit* ‘нося’) или също и на съгласната (*be – bad – bett* ‘моля’), са изрично наречени „неправилни“. По същия начин и при слабите глаголи логично като неправилни са

⁵ Съвсем маргинален статус има моделът със супин на *-at*, задължителен само за един глагол, който има уникално спрежение и в други отношения (*ligga – låg – legat* ‘лежа’).

окачествени в частност тези с непредвидимо наличие на редуване на гласните като *välja – valde* – *valt* ‘избирам’.

В останалите три цитирани труда обаче целта явно е преди всичко максимално изчерпателната и логична формална класификация. Затова силните глаголи се разделят първо според броя на основите – три или само две⁶ – а след това в техните рамки се изброяват всички срещащи се редувания на гласните, били те обичайни и предвидими или изключително редки и неочаквани, макар и по ред на многочислеността си – съответно общо 5 и 11 подтипа при Телеман и др. (2000). Тази липса на рязка диференциация в рамките на силните глаголи с основа на съгласна също има своето отражение в учебните пособия, както стана ясно по-горе. В две от трите грамматики (Телеман и др. 2000: 566, Турел 1977: 110) все пак също се отбелязва повече или по-малко ясно преобладаването на първите три отгласни класа и/или предвидимостта на принадлежността на глаголите към тях, а съответно и относителната маргиналност на останалите модели.

Терминът „неправилни глаголи“ е използван от Турел (1977: 110) и Хултман (2003: 164 – 165) привидно с учудващо тесен семантичен обхват, поне ако се съди по глаголите, включени в разделите с това заглавие⁷. При Турел това са само някои модални и/или претеритопрезентни глаголи като *kunna – kan – kunde – kunnat* ‘мога’, а Хултман освен тях включва и някои глаголи с дефективна парадигма. Телеман и др. (2000: 573) също окачествяват спрежението на тези и някои други спомагателни глаголи като „неправилно“, но определят изрично или косвено по същия начин и редица други случаи на непредвидими вариации на основите и окончанията на слаби глаголи (стр. 563 – 565). Хултман (2003: 163) от своя страна, както вече беше споменато, смята за уместно в съвременния шведски да бъдат окачествени като „неправилни“ и глаголи като *stå – stod – stått* ‘стоя’. Обратно, слабите глаголи с редуване на гласните въпреки непредвидимостта на спрежението си във всеки случай не са изрично наречени „неправилни“ у Турел и Хултман.

⁶ При Турел това разделение се предшества от разделението между глаголи със супин на *-it*, на *-tt* (присъщ на повечето силни глаголи с основа на гласна) и на *-at*. Малко по-различен е подходът на Телеман и др. (2000), които обособяват глаголите с основа на гласна независимо от супина им.

⁷ Може би тези раздели трябва да се тълкуват като посветени не на всички неправилни глаголи, а само на тези, които не могат да бъдат отнесени към вече разгледаните спрежения и не са споменати в разделите, които са им посветени. Това обаче не е посочено ясно в текстовете.

Различна и по-необичайна гледна точка се проявява в учебника за начален теоретичен курс по шведска граматика за висши учебни заведения на Буландер (2012: 119). От формулировките там личи ясно, че авторката разглежда само слабите глаголи като действително „правилни“, наричайки ги „трите правилни (regelbundna) спрежения на шведския език“. Традиционното отграничаване на „IV спрежение“, за което тя споменава като определящо свойство супина на *-it*, и на „т.нар. неправилни глаголи“, към които според нея се отнасят само слабите глаголи с редуване на гласните като *välja* (срв. и Холм, Нюлунд 1981: 95), Буландер споменава резервирано като „често“ срещана практика.

Позиция, отчасти сходна с тази на Буландер, се наблюдава и при Андершон (1996: 43 – 44): по негово мнение типът редуване на гласните в основите на силните глаголи е непредвидимо лексикално свойство, поради което слабите глаголи могат да се окажат като „по-регулярни“ или „по-правилни“ (mer regelbundna) от силните. Може би затова той, както и Буландер, не намира за нужно да включи отгласни редици в изложението си. Въпреки това собствено определението „неправилни“ (oregelbundna) според Андершон заслужават далеч не всички глаголи с непредвидими свойства, нито пък всички силни глаголи – така сред слабите глаголи с редуване на гласните по негово мнение може да се нарече неправилен *säga – sade – sagt* ‘казвам’, но очевидно не и *välja – valde – valt* ‘избирам’, където редуването е ограничено до гласните и съгласната /j/; а сред силните глаголи са неправилни тези с основа на гласна и добавяне на съгласна в минало време като *se – såg – sett* ‘виждам’, но явно не и всички останали.

От една страна описанието на Буландер, както и това на Андершон, има недостатък да не отразява предвидимостта на спрежението в трите големи силни класа в шведския език – на практика всички силни глаголи са описани по начин, който подсказва, че те в определен смисъл биха могли да се нарекат „неправилни“ (вж. по-долу). От друга страна обаче е учудващ и фактът, че в повечето други разгледани граматически сред силните глаголи с основа на съгласна дори тези с непредвидим отглас по правило не се включват изрично в категорията на неправилните. Като цяло се забелязва известна тенденция термините „неправилен глагол“ и/или „силен глагол“ да се употребяват по идиосинкратични начини, които при това или

намаляват, или дори изключват застъпването между двете категории⁸ – както видяхме, напълно последователно е прокарана тази тенденция в учебните пособия по шведски език за чужденци. По-оправдана би била по мое мнение употребата на сравнително стандартни филологически определения. Така към силните глаголи може да се причисли всеки глагол, който не приема окончание в минало време⁹, а под „правилност“ в дадения контекст е целесъобразно да се разбира следване на обичайния формообразователен модел за лексема с определено свойство (срв. напр. Матюс 2007 за по-обща дефиниция), доколкото такъв обичаен модел изобщо може да се идентифицира. Глагол, който проявява във формообразуването си особеност, която не е предсказуема въз основа на свойствата му, може с основание да се нарече неправилен. При такова тълкуване двата критерия за класификация са независими един от друг. неправилен може да бъде както един силен глагол, бил той със сегашна основа на гласна като *stå – stod – stått* или на съгласна като *svära – svor – svurit*, така и един слаб глагол като *välja – valde – valt*.

Такъв подход също така по принцип позволява един силен глагол с предвидимо спрежение като *dricka – drack – druckit* да се нарече „правилен“, което би било в частично съответствие с традиционното различаване на „силни“ от „неправилни“ глаголи в шведската граматика. Наистина такова окачествяване може да бъде по-спорно, доколкото предпоставка за самото приложение на правилото в случая е лексикално определената принадлежност към даден формообразователен клас, а именно към силните глаголи. В съвременния шведски език, за разлика от преобладаващата ситуация в прагермански, разпределението между силни и слаби глаголи не е предсказуемо въз основа на сегашната основа или на инфинитива. Следователно тази информация е необходима за предвиждането на спрежението дори на трите големи модела на шведските силни глаголи, които иначе се характеризират с

⁸ Може да се каже, че фразата „неправилни глаголи“ поне в част от разгледаните текстове е използвана като донякъде условно название с некомпозиционно значение, което не е еквивалентно на „глаголи, които са неправилни“, т.е. които не следват предсказуем модел на спрежение. Очевидно е, че подобна условност в терминологията води до двусмисленост и е нецелесъобразна.

⁹ Наличието на отглас, което обикновено се включва в дефиницията, безспорно също е присъщо на един типичен силен глагол, но не може да се разглежда като задължителна характеристика с оглед на съществуването на примери като *sova – sov – sovit* ‘спя’, чиято принадлежност към силното спрежение никой от авторите на разгледаните граматики не оспорва.

предсказуем отглас. Все пак определянето на такова формообразуване като „правилно“ не би било безпрецедентно¹⁰. Също следва да се отбележи, че рамките на морфологични теории, които предполагат рязко разграничение между същински правила от една страна и модели, поддържани от асоциативната памет, от друга страна (Пинкър, Принс 1994), дори трите големи отгласни редици биха могли да бъдат поставени във втората категория. Но независимо от теоретичното тълкуване и избора на терминология, на практика за по-ефективното усвояване на силните парадигми в рамките на чуждоезиковото обучение си остава целесъобразно шведските силни глаголи с числено преобладаващи модели на спрежение да се представят по различен начин в сравнение с глаголите, които имат други непредвидими характеристики извън самата принадлежност към силното спрежение или към дадено слабо спрежение.

Въпреки така откритата вариация между учебните пособия, посветени на шведски език, и донякъде спорния начин, по който понятията се дефинират в част от тях, безспорен остава фактът, че в почти всички разгледани текстове преобладава сравнително силно изразено разграничаване между силни и неправилни глаголи и акцентирание върху „правилните“ или закономерни черти, които могат да се открият в спрежението на силните глаголи. Във втората част на настоящата статия се надявам да покажа, че това важи в значително по-малка степен за аналогични пособия по норвежки и датски език, като тази разлика може да се обясни с фактите, установени в Найденов (под печат).

Библиография

Андершон 1996: Andersson, E. *Grammatik från grunden: En koncentrerad svensk satslära*. 2:a upplagan. Uppsala: Hallgren & Fallgren, 1993.

¹⁰ Така например като предимно непредвидимо може да се разглежда разпределението на шведските слаби глаголи с основа на съгласна между I и II слабо спрежение (произхождащи от прагерманските класове II и I) и това не пречи и двете обикновено да се разглеждат като правилни, доколкото всички други факти за парадигмата по правило са предвидими след установяването на лексикално определената им принадлежност към едно от тези две спрежения. Наистина, ако се приеме морфологичният анализ на глаголите от I спрежение, предпочетен от Телеман и др. (2000: 518 – 519), то в шведския език за такава непредвидимост може да се говори само при изхождане от инфинитива, но не и от корена. За датски и норвежки обаче, както и за шведски според някои други анализи, от такава уговорка няма необходимост.

- Буландер 2012: Bolander, M. *Funktionell svensk grammatik*. 3:e upplagan. Stockholm: Liber, 2012.
- Весен 1968: Wessén, E. *Vårt svenska språk*. Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1968
- Енгбрант-Хейдер, Хинц, Волерт 1976: Engbrant-Heider, E., Rising Hintz, G., Wohler, M. *Svenska för nybörjare*, del I. Stockholm: Svenska institutet, 1976.
- Левю Шерер, Линдемалм 2007: Levy Scherer, P., Lindemalm, K. *Rivstart A1+A2*. Stockholm: Natur och kultur, 2007
- Левю Шерер, Линдемалм 2015а: Levy Scherer, P., Lindemalm, K. *Rivstart B1+B2*. Textbok. Stockholm: Natur och kultur, 2015
- Левю Шерер, Линдемалм 2015б: Levy Scherer, P., Lindemalm, K. *Rivstart B1+B2*. Övningsbok. Stockholm: Natur och kultur, 2015
- Матюс 2007: Matthews, P. H. The Concise Oxford Dictionary of Linguistics. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2007.
- Найденев (под печат): Найденев, В. Правила и изключения във формообразуването на силните глаголи в континенталните скандинавски езици. – В: *Осемнадесета конференция на нехабилитираните преподаватели и докторанти от Факултета по класически и нови филологии*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.
- Нюборг, Петершон, Холм 2001: Nyborg, R., N.O. Petterson, B. Holm. *Svenska Utifrån*. Stockholm: Svenska Institutet, 2001.
- Пинкър, Принс 1994: Pinker, S., A. Prince. Regular and irregular morphology and the psychological status of rules of grammar. In: Lima, S. D. et al. *The reality of linguistic rules*. Amsterdam: John Benjamins, 1994, 321 – 351.
- Телеман, Хелберг, Андершон 2000: Teleman, U., S. Hellberg, E. Andersson. *Svenska Akademiens grammatik*. Band 2. Ord. Stockholm: Norstedts, 2000.
- Турел 1973: Thorell, O. *Svensk grammatik*. Stockholm: Esselte studium, 1973.
- Фаст, Канермарк 1996: Fasth, C., A. Kannermark. *Form i fokus A*. Folkuniversitetets forlag, 1996.
- Фаст, Канермарк 1997: Fasth, C., B. Kannermark. *Form i fokus B*. Folkuniversitetets forlag, 1997.
- Фаст, Канермарк 1998: Fasth, C., A. Kannermark. *Form i fokus C*. Folkuniversitetets forlag, 1998.
- Хаген 2004: Hagen, J.-E. *Norsk grammatikk for andrespråklærere*. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2004.

Хеландер, Парада 2017: Helander, A., M. Parada. *På svenska! Grammatik*. Stockholm: Folkuniversitetets förlag, 2017.

Хелстрьом 1994: Hellström, G. *Första övningsboken i svensk grammatik*. Stockholm: Bonniers, 1994.

Холм, Нюлунд 1981: Holm, B., E. Nylund. *Deskriptiv svensk grammatik*. Stockholm: Skriptor, 1981.

Хултман 2003: Hultman, T. G. *Svenska Akademiens språklära*. Stockholm: Svenska Akademien, 2003.